Του Δράμαλη

Φύσα μαΐστρο δροσερέ κι αέρα του πελάγου,

να πας τα χαιρετίσματα ’ς του Δράμαλη τη μάνα.

Της Ρούμελης οι μπέηδες, του Δράμαλη οι αγάδες

’ς το Δερβενάκι κείτονται, ’ς το χώμα ξαπλωμένοι.

Στρώμά ’χουνε τη μαύρη γης, προσκέφαλο λιθάρια

και γι’ απανωσκεπάσματα του φεγγαριού τη λάμψη.

Κ’ ένα πουλάκι πέρασε και το συχνορωτάνε:

«Πουλί, πώς πάει ο πόλεμος, το κλέφτικο ντουφέκι;».

- Μπροστά πάει ο Νικηταράς, πίσω ο Κολοκοτρώνης

και παραπίσω οι Έλληνες με τα σπαθιά 'ς τα χέρια.

Γράμματα πάνε κ' έρχονται 'ς των μπέηδων τα σπίτια.

Κλαίνε τ' αχούρια γι' άλογα και τα τζαμιά για Τούρκους,

κλαίνε μανούλες για παιδιά, γυναίκες για τους άντρες.

(Δημοτικό τραγούδι)

Γέννημα θρέμμα της Δράμας, λεβέντης σωστός στα σαράντα του κι ανδρείος πολεμιστής, ο στρατηγός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας Μαχμούτ πασάς Δράμαλης κάλυπτε την έλλειψη στρατηγικού μυαλού με το θάρρος και την παλικαριά του. Στα 1820, διακρίθηκε στην πολιορκία εναντίον του Αλή πασά και στα 1821 έπληξε την εξέγερση των Αγράφων. Στρατοπέδευε στη Λάρισα όταν έμαθε για την επανάσταση στο Πήλιο.

Στα 1821, τα 24 χωριά του Πηλίου δε γνώριζαν την τουρκική σκλαβιά. Απολάμβαναν σχεδόν πλήρη αυτονομία, καρπώνονταν την πλούσια γη τους κι ελεύθερα ανέπτυσσαν μεγάλη παραγωγή υφασμάτων που πουλούσαν στο εξωτερικό. Ούτε σκέψη για επανάσταση. Αντίθετα, απέφευγαν να κάνουν οτιδήποτε που θα μπορούσε να ενοχλήσει τους Τούρκους.

Μάταια προσπαθούσε ο φιλικός Άνθιμος Γαζής (1758 - 1828) να τους ξεσηκώσει δρώντας στο χωριό Μηλιές. Η μεγάλη ευκαιρία του δόθηκε στις 4 Μαΐου 1821. Την ημέρα εκείνη έφτασε στο Τρίκερι, στην άκρη του Πηλίου, ο Υδραίος πλοίαρχος Αλέξανδρος Κριεζής (συγγενής του μετέπειτα πρωθυπουργού Αντώνη Κριεζή).

Σκοπός του ήταν να βοηθήσει από τη θάλασσα τον ξεσηκωμό στην απέναντι Εύβοια. Ύψωσε τη σημαία της επανάστασης κι οργάνωσε τον αποκλεισμό του τουρκικού οχυρού στο Ξηροχώρι (σημερινή Ιστιαία). Την επομένη, 5 Μαΐου, άλλα επτά υδραίικα και σπετσιώτικα πλοία μπήκαν στον Παγασητικό μ' επικεφαλής τον πλοίαρχο Αναστάσιο Τσαμαδό, έπιασαν στα Λεχώνια κι έκαναν τους Τούρκους να κρυφτούν στα κάστρα.

Ο Άνθιμος Γαζής κι ο οπλαρχηγός Κυριάκος Μπασδέκης (φιλικός κι επίσημος αρματολός του Πηλίου) συγκάλεσαν λαϊκή συνέλευση στις Μηλιές. Έγινε στις 7 Μαΐου 1821 κι είχε κατάληξη την κήρυξη της επανάστασης στο Πήλιο. Θέλοντας και μη, οι πρόκριτοι ακολούθησαν. Οπλισμένοι άνδρες από τα γύρω χωριά έφταναν στις Μηλιές ως τις 9 του μήνα, οπότε και κατέβηκαν να χτυπήσουν το κάστρο του Βόλου. Η επίθεσή τους αποκρούστηκε, ενώ ο Κυριάκος Μπασδέκης, ο μόνος εμπειροπόλεμος, τραυματίστηκε κι αποχώρησε.

Χωρίς χρονοτριβή, ο Μαχμούτ πασάς Δράμαλης μάζεψε στρατό από τη Λάρισα κι εκστράτευσε στον Βόλο. Πέρασε από το Βελεστίνο κι ανάγκασε τους Έλληνες να λύσουν την εκεί πολιορκία και να χάσουν εξήντα άνδρες, καθώς οι Τούρκοι έκαναν πετυχημένη έξοδο. Η πολιορκία του Βόλου λύθηκε χωρίς θύματα. Οι ξεσηκωμένοι έφυγαν στο Τρίκερι απ' όπου πέρασαν στα νησιά.

Ο Δράμαλης έφτασε ως τον Βόλο δίχως να δώσει μάχη. Από εκεί, ξεκίνησε για τη Μακρινίτσα όπου έκαψε τα σπίτια των φιλικών. Μετά, πήρε ένα ένα τα χωριά. Τα κυρίευε χωρίς ν' ανοίξει μύτη.

Καθώς δε συναντούσε αντίσταση, ο Δράμαλης περιορίστηκε να χαλάσει μόνο τα σπίτια των φιλικών και υποχρέωσε τους κατοίκους να του πληρώσουν τα έξοδα της εκστρατείας. Δεν έβλεπε για ποιο λόγο θα έπρεπε να την πληρώσουν οι άμαχοι. Άλλωστε, στο τέλος Μαΐου, επανάσταση δεν υπήρχε στο Πήλιο.

Ο θάνατος του Αλή πασά, στις 24 Ιανουαρίου 1822, βρήκε τον Μαχμούτ Δράμαλη διοικητή της Λάρισας με τον βαθμό του σερασκέρη (ανώτατου στρατιωτικού αρχηγού).

Ο Χουρσίτ πασάς, νικητής του Αλή πασά, παρέμενε στα Γιάννενα, απ' όπου μάταια προσπαθούσε να καταβάλει τους Σουλιώτες. Διατάχτηκε να πάει στη Λάρισα και με τον Δράμαλη να ετοιμάσει την εκστρατεία κατά των Ελλήνων της Ρούμελης και του Μοριά, όπου η επανάσταση σημείωνε επιτυχίες τη μια μετά την άλλη. Έφυγε στις 18 του Ιουνίου και, στις 20, συναντήθηκε με τον σερασκέρη. Τον διέταξε να κινηθεί κατά των επαναστατών.

Στα Γιάννενα, κάποιοι έψαχναν μάταια για τους κρυμμένους μυθικούς θησαυρούς του Αλή πασά. Δε βρέθηκαν ποτέ, αν και δεν έμεινε πέτρα που να μην ανασηκωθεί. Οι υποψίες έπεσαν στον Χουρσίτ. Ήταν ο μόνος που είχε τη δυνατότητα να τους βρει και να τους πάρει, καθώς κανένας δεν μπορούσε να πιστέψει ότι όλα αυτά ήταν μύθος. Όμως, αν και μπαρουτοκαπνισμένος στρατιωτικός, ο Χουρσίτ αποδείχτηκε υπερευαίσθητος. Πήρε κατάκαρδα τις κατηγορίες και αυτοκτόνησε απαλλάσσοντας την ελληνική επανάσταση από έναν επικίνδυνο αντίπαλο.

Μόνος ο Δράμαλης, οργάνωσε μια φοβερή για την εποχή στρατιά με 24.000 πολεμιστές (πάνω από 16.000 καβαλάρηδες) κι 6.000 συνοδούς, 30.000 μουλάρια και 500 καμήλες. Σχημάτισε κι ένα επιτελείο από επιφανείς πολιτικούς και στρατιωτικούς της αυτοκρατορίας, συμπεριλαμβάνοντας ακόμη και τον τέως μεγάλο βεζίρη, Αλή Τοπάλ πασά.

Η φοβερή στρατιά ξεκίνησε τέλη Ιουνίου του 1822. Την 1η Ιουλίου, έφθασε στη Θήβα. Ο Δράμαλης την πήρε δίχως μάχη και την έκαψε. Την επομένη, κίνησε για τη Μεγαρίδα.

Στα Γεράνια, είχαν σταθεί να τον αντιμετωπίσουν εξακόσιοι Έλληνες. Είδαν πως η

αναλογία ήταν πενήντα προς έναν κι έφυγαν. Ο Δράμαλης έφτασε στην Κόρινθο στις 6 Ιουλίου. Ο υπερασπιστής του Ακροκόρινθου, Αχιλλέας Θεοδωρίδης, κι ο κοτζαμπάσης Σωτήριος Νοταράς προτίμησαν να φύγουν. Ο Δράμαλης πήρε και το κάστρο στις 9 του μήνα. Ως τότε, δεν είχε ρίξει τουφεκιά. Με την αυτοπεποίθηση που απέκτησε, δε δυσκολεύτηκε να κάνει το μοιραίο λάθος. Προχώρησε και μπήκε στο Άργος στις 13 Ιουλίου. Χωρίς να το ξέρει, είχε πέσει στην παγίδα.

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ήταν στην Πάτρα τον Ιούνιο του 1822. Όταν ο Δράμαλης ξεκίνησε από τη Λάρισα, ο Γέρος είδε τον κίνδυνο κι έσπευσε στην Τρίπολη. Στους Μύλους, συγκρότησε στρατόπεδο με 2.000 άνδρες. Εξέθεσε τα σχέδιά του στον Δημήτριο Υψηλάντη και στον Παπαφλέσσα, πήρε την έγκρισή τους και προχώρησε στην εφαρμογή: 300 άντρες με τον Αντώνη Κολοκοτρώνη έκλεισαν τα στενά του Αϊ Γιώργη στη Νεμέα. Άλλοι 1200 με τον Πλαπούτα κλείσανε τα στενά στο Σχινοχώρι. Η διάβαση προς την Τρίπολη, έκλεισε. Στο Κεφαλάρι, στο Κιβέρι και στο Ζαχαριά, έκλεισαν κι οι υπόλοιπες διαβάσεις. Όταν ο Δράμαλης μπήκε στο Άργος, ο Κολοκοτρώνης έκλεισε πίσω του όλες τις διόδους προς την Κόρινθο. Δεν είχε παρά να περιμένει.

Το τουρκικό ασκέρι χρειάστηκε μια βδομάδα για να καταναλώσει όσες τροφές υπήρχαν στην αργολική πεδιάδα. Το Άργος δεν μπορούσε να το θρέψει. Ή προς την Τρίπολη έπρεπε να κινηθεί ή προς τα πίσω, στην Κόρινθο. Ο Δράμαλης έστειλε στον Κολοκοτρώνη τον γραμματικό του, Παναγιώτη Μανούσο, τάχα να ζητήσει παράδοση των Ελλήνων. Όταν του αρνήθηκαν, τον Μανούσο τον έπιασε κρίση συνειδήσεως. Πήρε παράμερα τον Κολοκοτρώνη και του εκμυστηρεύτηκε πως ο Δράμαλης θα κινηθεί για την Τρίπολη. Ο Γέρος τον ευχαρίστησε για την πληροφορία και τον συνεχάρη για τον πατριωτισμό του. Ο Μανούσος έφυγε πανευτυχής.

Σ' αυτού του είδους τα κόλπα, ο Κολοκοτρώνης ήταν δάσκαλος. Τα είχε κι ο ίδιος χρησιμοποιήσει πάμπολλες φορές. Το ότι ο Μανούσος τον «πληροφορούσε» πως ο σερασκέρης σκοπεύει να βαδίσει στην Τρίπολη, τον έκανε να σιγουρευτεί πως ο μεγάλος αντίπαλός του θα πήγαινε στην Κόρινθο. Η δική του «μπλόφα ρελάνς» σκοπό είχε να αποκοιμίσει τον εχθρό.

Ένας κακοτράχαλος δρόμος κι ένας καλός οδηγούσαν από το Άργος στην Κόρινθο. Ο καλός περνούσε από τα Δερβενάκια, στενά ιδανικά για ενέδρα. Εκεί σκόρπισε ο Κολοκοτρώνης

2.500 άνδρες. Τους έδωσε διαταγή να κρυφτούν και να μην πυροβολήσει κανένας τους, πριν να μπουν όλοι οι Τούρκοι στη δίοδο.

Στις 26 Ιουλίου του 1822, η στρατιά του Δράμαλη φάνηκε στα στενά. Δεν είδαν Έλληνες και μπήκαν. Όταν όλη η δίοδος γέμισε από Τούρκους, άρχισε το τουφεκίδι. Ο Δράμαλης είδε τη σφαγή και διέταξε υποχώρηση. Όμως, πίσω τους είχαν βγει άλλοι Έλληνες και τους πετσόκοβαν. Οι Τούρκοι είδαν αφύλαχτο τον κατσικόδρομο προς τον Άγιο Σώστη. Πήγαν από κει. Έπεσαν πάνω στον Νικηταρά, που είχε στήσει καρτέρι και τους λιάνισε. Ως τη νύχτα, πάνω από 3.000 Τούρκοι είχαν σκοτωθεί. Ανάμεσά τους κι ο άλλοτε μεγάλος βεζίρης Τοπάλ πασάς. Ο Δράμαλης γύρισε στο Άργος.

Ο Κολοκοτρώνης παράτησε τα Δερβενάκια. Την επομένη, 27 του μήνα, έκλεισε τα στενά στο Αγιονόρι, απ' όπου περνούσε ο δεύτερος δρόμος. Σωστά υπολόγισε. Ήταν 28 Ιουλίου 1822, όταν οι Τούρκοι φάνηκαν στη μπούκα των στενών.

Μπήκαν δειλά και προσεχτικά. Καμιά κίνηση στις πλαγιές. Όσο περνούσε η ώρα, οι Τούρκοι ξεθάρρευαν. Πίστεψαν ότι οι Έλληνες εξακολουθούσαν να τους περιμένουν στα Δερβενάκια. Προχώρησαν. Όταν η δίοδος γέμισε, ακούστηκε το σύνθημα. Νέα σφαγή. Με τους ελάχιστους που σώθηκαν, ο Δράμαλης μπόρεσε να φτάσει στην Κόρινθο. Οι Έλληνες τον απέκλεισαν στην πόλη. Άρχισε η συστηματική εξόντωση, όσων γλίτωσαν.

Τις επόμενες μέρες, από τη μεγάλη στρατιά δεν απέμεναν παρά ελάχιστοι. Η επανάσταση είχε σωθεί. Παγιδευμένος ο Δράμαλης δεν άντεξε την καταστροφή. Πέθανε στην Κόρινθο στις 26 Οκτωβρίου 1822. Ήταν 42 χρόνων.

(Έθνος, 29.7.1997) (τελευταία επεξεργασία, 7.2.2009)